

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАСВА
2024р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань:	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність:	052 – «Політологія»
Освітньо-професійна програма:	Політологія

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» Одеса: ОНУ. 20 с.

Розробник: **Є. С. Огаренко**, кандидат філософських наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «30» 08 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Світлана КОЧ

Погоджено із гарантом ОПП Політологія

(підпис)

Ірина МИЛОСЕРДНА

(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС
Протокол № 1 від «30» 08 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від «__» __ 20 __ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № __ від «__» __ 20 __ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
<p>Кількість кредитів – 4</p> <p>Загальна кількість годин – 120</p> <p>Змістових модулів – 2</p>	<p>Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»</p> <p>Спеціальність 052 «Політологія»</p> <p>Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)</p>	Обов'язковий ОК 2	
		Рік підготовки:	
		1-й	2-й
		Семестр	
		2-й	3-й
		Лекції	
		20 год.	8
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		80 год.	106
Форма підсумкового контролю: Іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: визначити філософію як особливий режим знання, який притаманний перебуванню у світі.

Завдання: розкрити багатомірність філософії, визначити профіль філософії як особистого режиму знання.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК01. Здатність використовувати категоріально–понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

Очікувані програмні результати навчання (РН):

РН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Філософія» здобувач повинен:

знати: багатомірність сучасної філософії; проблематичність, сумнівність та запитливість як перший шаг створювання знання; передумови створення та зміст концептів, схем та моделі, які розкривають сутність сучасних процесів та сприяють руху створювання знання.

вміти: обґрунтовувати власну критичну позицію щодо існуючих схем та моделей аналізу та способів вирішення проблем; створювати персональний алгоритму аналізу ситуації та розуміння проблем; проектувати ефективні

(адекватні ситуації та власним інтересам) способи розв'язання проблем; приймати рішення на користь залагодження ситуації.

володіти: навичками чіткого оперування понятійно-категоріальним апаратом філософії, формулювання та обґрунтування базових положень сучасного філософського дискурсу.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ СВІТУ

Тема 1.1: Філософія як наука про мудрість та основа усвідомлення сфери «політичного».

Витоки філософського знання. Різниця між мудрістю і прагненням мудрості. Фалес і Піфагор. Σοφία як здатність до здивування, як вміння ставити граничні запитання, як раціональний погляд на світ з точки зору цілого, як осередок критичного мислення, як посередниця між різними дискурсами. М. Попович про філософію «як жанр, заснований на симбіозі античності і біблійної вченості». Б. Рассел про філософію як «нічийну землю» між теологією і наукою. «Політика» Аристотеля як перша спроба філософського осмислення політики, «πολιτεία» як форма ідеальної держави

Тема 1.2: Категорії «суспільного буття» та «суспільної свідомості» та їх методологічна роль у пізнанні сфери «політичного»

Поняття «буття» та його витоки. Мілетська школа. Піфагорійці. Парменід. «Апорії» Зенона. Онтологія та метафізика як загальна та спеціальні теорії реальності (А. Баумайстер). Г. Сковорода про "дві натури" і «три світи». М. Попович про «інформаційний вимір світу». «Реалістичний» і «конструктивістський» підходи у сучасній онтології. Поняття «спів-буття» (М. Гайдеггер). Суспільна свідомість як «символічний вимір» суспільного буття. Поняття політичного дискурсу як фактору політичної мобілізації суспільства. «Простір» і «час» як апіорні форми упорядкування буття. Специфіка політичного часу і політичного простору. Геополітика як конструювання політичного буття.

Тема 1.3: Філософія в пошуках критеріїв класифікації політичних процесів (суспільно-економічна формація, соціальна революція, реформа)

Поняття діалектики та її витоки. «Polemos» у Геракліта. Діалектика як мистецтво діалогу у Сократа. «Дисидентство» Сократа. Діалектична методологія Гегеля: три закони діалектики. «Панлогізм» Гегеля: «все дійсне розумне, в все розумне дійсне». Матеріалістична діалектика К. Маркса – шлях до обґрунтування концепції суспільно-економічних формацій і неминучості соціалістичної революції. Поняття класичних і неklasичних революцій. Фактор насильства у класичних революціях. Ненасильницькі сценарії «оксамитових революцій». Революція і реформа як різновиди політичної модернізації. Синергетична концепція розвитку та її значення для розуміння політичної динаміки. Концепція «відкритого суспільства» та «соціальної інженерії» К. Поппера.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ

Тема 2.1: Філософія про ціннісні засади політики. Політичний ідеалізм та політичний прагматизм

Аксіологічні засади людської поведінки: «цінності не є, вони значать». Концепції переоцінки цінностей в елліністичній філософії: епікуреїзм, кінізм, стоїцизм. «Атараксія» як засіб збереження душевної рівноваги у скептицизмі. «Катапультування етики з політики» (П. Ноак) у Н. Макіавеллі. «Квіетів» як антитеза «хотінню» у А. Шопенгауера. «По той бік добра і зла» Ф. Ніцше. Герменевтичний аспект політичної аксіології. Принцип «цілісності політичного суб'єкту» та його значення для розуміння політичних можливостей. Принцип «самоцінності об'єкта» та його значення для прийняття політичних рішень. «Максими» політичної етики. Максими політичної етики як підприємницької діяльності. Етичні максими «гуманістичного універсалізму». Політичні ідеали і цінності як складова політичної ідеології. Концепція «реальної політики» як антитеза ідеологізації політики.

Тема 2.2: Філософія про діалектику індивідуального та колективного у суспільно-політичному житті. Проблема суб'єкта політичного процесу.

«Політична тварина» (Аристотель) як діалектичне поєднання індивідуального і колективного. Соціальна роль як наслідок соціальної само ідентифікації людини і шлях до власної самореалізації. Діалектика інтересів і цінностей в людській поведінці. Поняття «соціальної аномії» Е. Дюркгейма. Політична само ідентифікація людини як умова її політичної активності. Абсентеїзм як соціально-політичне явище. Конформізм як соціально-політичне явище. Екзистенціальні засади політичного вибору. «Втеча від свободи» (Е. Фромм) як екзистенційна ситуація сучасної людини. «Воля до сенсу» (В. Франкл) як засіб подолання «екзистенційного вакууму». Сучасні пошуки суб'єкта політичного процесу. Концепція «повернення людини діючої» А. Турена. Етнічність як рушійний фактор сучасної політики. Гендерний фактор сучасної політичної суб'єктності.

Тема 2.3: Філософія про співвідношення свободи та необхідності. Демократія і свобода особистості.

Проблема детермінації людської поведінки. Концепція свободи як усвідомленої необхідності у стоїцизмі. Концепція «морального імперативу» І. Канта як уособлення просвітницького гуманізму. Есе «Про свободу» Дж. Ст. Мілля як уособлення просвітницького раціонального універсалізму у розумінні свободи людини і одна із засад ліберальної ідеології. Проблема негативного і позитивного розуміння свободи в есе Ісаї Берліна «Дві концепції свободи». Проблема співвідношення прав і обов'язків людини в сучасному суспільстві. Поняття «завищених очікувань». Поняття демократії як форми політичних відносин держави і особистості. Історичні різновиди демократії. Вади сучасних представницьких демократій. Концепція «правової держави» та її критика Ж. Ранс'єром. Поняття демократії як «диссенсусу».

Тема 2.4: Філософська методологія прогностики політичного майбутнього. Політична футурологія.

Сучасний технологічний спосіб існування людства: його межі та можливі альтернативи. Філософські підходи до визначення політичного майбутнього. Концепція «ноосфери» Т. де Шардена і В. І. Вернадського. «Екологічний фундаменталізм» і концепція «кордонів зростання» Римського клубу (А. Печчеї). Концепція абсолютної технологічної свободи та її сучасна модифікація у вигляді концепції трансгуманізму. Концепція «цифрового тоталітаризму». Футурологічні ідеї в книзі «21 урок для 21 століття» Ю. Н. Харарі. «Парадокс глобалізації: демократія і майбутнє світової економіки» Д. Родріка. Мистецькі інтерпретації сценаріїв розвитку людства: від «Машини часу» Г. Уелса до британського серіалу «Чорне дзеркало». Світ-системна методологія аналізу політичного майбутнього: «Час світу» Ф. Броделя, «Після лібералізму» І. Валлерстайна, «Довге двадцяте століття» Дж. Аррігі.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		Л	П	лаб.	інд	ср		Л	П	лаб	інд
Змістовий модуль I: Філософські засади розуміння світу.											
Тема 1.1: Філософія як наука про мудрість та основа усвідомлення сфери «політичного»	14	2	2			10	16	1			15
Тема 1.2: Категорії «суспільного буття» та «суспільної свідомості» та їх методологічна роль у пізнанні сфери «політичного».	23	4	4			15	17	2			15
Тема 1.3: Філософія в пошуках критеріїв класифікації політичних процесів (суспільно-економічна формація, соціальна революція, реформа)	23	4	4			15	18	1	2		15
Разом за змістовим модулем I	60	10	10			40	51	4	2		45
Змістовий модуль II: Філософські засади політики											
Тема 2.1: Філософія про ціннісні засади політики. Політичний ідеалізм та політичний прагматизм	14	2	2			10	16	1			15
Тема 2.2: Філософія про діалектику індивідуального та колективного у суспільно-політичному житті. Проблема суб'єкта політичного процесу.	14	2	2			10	16	1			15
Тема 2.3: Філософія про співвідношення свободи та необхідності. Демократія і свобода особистості.	18	4	4			10	18	1	2		15
Тема 2.4: Філософська методологія прогностики політичного майбутнього. Політична футурологія.	14	2	2			10	19	1	2		16
Разом за змістовим	60	10	10			40	69	4	4		61

модулем II												
Усього	120	20	20			80	120	8	6			106

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д	З
1.	<p>Тема 1.1: Філософія як наука про мудрість та основа усвідомлення сфери «політичного».</p> <p>Ознайомлення із світоглядною специфікою філософського знання, розуміння філософії як здатності до здивування, як вміння ставити граничні запитання, як раціонального погляду на світ з точки зору цілого, як осередку критичного мислення, як посередниці між різними дискурсами. Дослідження умов народження філософії, поняття «осьового часу». Усвідомлення «Політики» Аристотеля як першої спроби філософського осмислення політики, «πολιτεία» як форми ідеальної держави.</p>	2	-
2.	<p>Тема 1.2: Категорії «суспільного буття» та «суспільної свідомості» та їх методологічна роль у пізнанні сфери «політичного».</p> <p>Ознайомлення із поняттям «буття», його витокami та специфікою, основним онтологічним питанням та різноманітними способами його вирішення, структурою буття, вчення про «три природи» і «два світи» Г. Сковороди, поняттями руху, простору і часу, специфікою політичного простору і часу. Усвідомлення феноменологічних засад інтерпретації поняття «спів-буття» (М. Гайдеггер). Дослідження суспільної свідомості як «символічного виміру» суспільного буття, поняття політичного дискурсу як фактору політичної мобілізації суспільства.</p>	4	-
3.	<p>Тема 1.3: Філософія в пошуках критеріїв класифікації політичних процесів (суспільно-економічна формація, соціальна революція, реформа)</p> <p>Ознайомлення з поняттям діалектики та її витоків, з діалектичною методологією Гегеля, основними законами діалектик, з матеріалістичною інтерпретацією діалектики К. Марксом та його концепцією зміни суспільно-економічних формацій і неминучості соціалістичної революції. Дослідження поняття політичного процесу, понять класичних і некласичних революцій. Усвідомлення синергетичної концепції розвитку та її значення для розуміння сучасної політичної динаміки.</p>	4	2
4.	<p>Тема 2.1: Філософія про ціннісні засади політики. Політичний ідеалізм та політичний прагматизм</p> <p>Ознайомлення із аксіологічними засадами людської поведінки, проблемою «переоцінки цінностей» в елліністичній філософії. Дослідження герменевтичного аспекту політичної аксіології, зв'язку політики та етики, зокрема в концепціях Н. Макіавелля та М. Вебера, теоретичних засад політичної деонтології. Усвідомлення концепції «реальної політики» як антитези ідеологізації політики, умов її народження, теоретичних засад та сучасної інтерпретації.</p>	2	-
5.	<p>Тема 2.2: Філософія про діалектику індивідуального та колективного</p>	2	

	<p>у суспільно-політичному житті. Проблема суб'єкта політичного процесу.</p> <p>Ознайомлення із поняттям «політичної тварини» (Аристотель) як античної інтерпретації діалектичного поєднання індивідуального і колективного в умовах полісної прямої демократії, поняттям політичної само ідентифікація людини як умови її політичної активності, її соціальних засад та сучасної інтерпретації.</p> <p>Дослідження абсентеїзму, конформізму, дисидентства як соціально-політичних явищ. Усвідомлення етнічності як важливого рушійного фактора сучасної політики, гендерного фактора сучасної політичної суб'єктності.</p>		
6.	<p>Тема 2.3: Філософія про співвідношення свободи та необхідності. Демократія і свобода особистості.</p> <p>Ознайомлення з різноманітними філософськими концепціями співвідношення свободи і необхідності в людському існування, з поняттям «морального імперативу» І. Канта як уособленням просвітницького гуманізму, з екзистенціальною інтерпретацією свободи вибору. Дослідження філософських витоків лібералізму від Дж. Локка та Дж. С. Мілля, негативного і позитивного розуміння свободи в есе Ісаї Берліна «Дві концепції свободи». Усвідомлення концепції «правової держави» та філософських засад її критики Ж. Ранс'єром.</p>	4	2
7.	<p>Тема 2.4: Філософська методологія прогностики політичного майбутнього. Політична футурологія.</p> <p>Ознайомлення із поняттям футурології, його витоками та теоретичними джерелами, поняттям сучасного технологічного способу існування людства та його можливими альтернативами. Дослідження сучасних філософських підходів до визначення політичного майбутнього, зокрема, в дослідженні «21 урок для 21 століття» Ю. Н. Харарі, «Парадоксі глобалізації» Д. Родріка. Усвідомлення теоретичних засад та футурологічного сенсу світ-системної методологія аналізу політичного майбутнього (І. Валлерстайн, Дж. Аррігі).</p>	2	2

6. Теми семінарських занять

(не передбачено)

7. Теми лабораторних занять

(Лабораторних занять не передбачено)

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	Д	З
<p>Тема 1.1: Філософія як наука про мудрість та основа усвідомлення сфери «політичного». [1] [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на специфіку філософського знання, на розуміння філософії як здатності до здивування, як вміння ставити граничні</p>	10	15

<p>запитання, як раціонального погляду на світ з точки зору цілого. Усвідомити умови народження філософії, поняття «осьового часу», значення «Політики» Аристотеля як першої спроби філософського осмислення політики.</p>		
<p>Тема 1.2: Категорії «суспільного буття» та «суспільної свідомості» та їх методологічна роль у пізнанні сфери «політичного». [1] [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на витоки та специфіку поняття «буття» і його основні атрибути (рух, простір і час) сенс основного онтологічного питання та різноманітні способи його вирішення, структуру буття, вчення про «три природи» і «два світи» Г. Сковороди. Усвідомити феноменологічні засади інтерпретації поняття буття, сенс поняття «спів-буття» (М. Гайдеггер). Дослідити поняття суспільної свідомості як «символічного виміру» суспільного буття.</p>	15	15
<p>Тема 1.3: Філософія в пошуках критеріїв класифікації політичних процесів (суспільно-економічна формація, соціальна революція, реформа). [1]; [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на сенс поняття діалектики та її витоки, сенс та умови виникнення діалектичної методології Гегеля, матеріалістичну інтерпретацією діалектики К. Марксом та його концепцію зміни суспільно-економічних формацій. Усвідомити поняття політичного процесу, поняття класичних і некласичних революцій, синергетичну концепцію розвитку та її значення для розуміння сучасної політичної динаміки.</p>	15	15
<p>Тема 2.1: Філософія про ціннісні засади політики. Політичний ідеалізм та політичний прагматизм. [1] [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на розуміння аксіологічних засад людської поведінки, проблему «переоцінки цінностей» в елліністичній філософії, герменевтичний аспект політичної аксіології, протирічний зв'язок політики та етики, зокрема в концепціях Н. Макіавелля та М. Вебера. Усвідомити концепцію «реальної політики» як антитези ідеологізації політики, її теоретичних засад та сучасної інтерпретації.</p>	10	15
<p>Тема 2.2: Філософія про діалектику індивідуального та колективного у суспільно-політичному житті. Проблема суб'єкта політичного процесу. [1] [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на поняття «політичної тварини» (Аристотель) як античну інтерпретації діалектичного поєднання індивідуального і колективного в умовах полісної прямої демократії, поняття політичної само ідентифікація людини як умови її політичної активності, її соціальних засад та сучасної інтерпретації. Усвідомити сенс абсентеїзму, конформізму, дисидентства як соціально-політичних явищ, значення етнічності як важливого рушійного фактора сучасної політики, гендерного фактора сучасної політичної суб'єктності.</p>	10	15
<p>Тема 2.3: Філософія про співвідношення свободи та необхідності. Демократія і свобода особистості [1] [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на різноманітність філософських концепцій співвідношення свободи і необхідності в людському існування, на</p>	10	15

<p>поняття «морального імперативу» І. Канта як уособлення просвітницького гуманізму, на екзистенціальну інтерпретацію свободи вибору. Усвідомити філософські витoki лібералізму від Дж. Локка та Дж. С. Мілля, сенс негативного і позитивного розуміння свободи в есе Ісаї Берліна «Дві концепції свободи», концепцію «правової держави» та філософські засади її критики Ж. Ранс'єром.</p>		
<p>Тема 2.4: Філософська методологія прогностики політичного майбутнього. Політична футурологія. [1] [2] [3]</p> <p>Опрацювати рекомендовану основну і допоміжну літературу з теми. Звернути увагу на поняття футурології, його витoki та теоретичні джерела, поняття сучасного технологічного способу існування людства та його можливі альтернативи. Усвідомити сенс сучасних філософських підходів до визначення політичного майбутнього, зокрема, в дослідженні «21 урок для 21 століття» Ю. Н. Харарі, «Парадоксі глобалізації» Д. Родріка, теоретичні засади та футурологічний сенс світ-системної методології аналізу політичного майбутнього (І. Валлерстайн, Дж. Аррігі).</p>	10	16
Всього	80	106

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – написання рефератів/презентацій, есе; [3] — підготовка до дискусій;

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни «Філософія» застосовуються словесний, наочний, практичний методи навчання: читання лекції, опрацювання текстів основних робіт дослідників, роботу з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

Словесні та наочні методи навчання (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);

Практичні (тестові вправи; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації);

Колективне та індивідуальне опрацювання завдань (колективне обговорення, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також практичні заняття – теоретичне обговорення питань, дискусія, конференція, співбесіда, реферативна форма, презентація, інтерактивний онлайн дискурс.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-4	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	5-10	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	3	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	4-5	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	6-8	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність

		теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.
	9-10	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота (опитування) за кожним змістовним модулем.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Витоки філософського знання.
2. Специфіка філософського знання.
3. Світоглядна функція філософії.
4. Б. Рассел та М. Попович про місце філософії в системі знання.
5. Мілетська школа давньогрецької філософії.
6. «Політика» Аристотеля як перша спроба філософського осмислення політики.
7. Поняття «буття» та його витoki. Парменид.
8. Апорії Зенона та їх онтологічний сенс.
9. Основне онтологічне питання та його сучасне осмислення.
10. Онтологія та метафізика: класичне та сучасне осмислення понять.
11. Вчення про «три природи» і «два світи» Г. Сковороди.
12. Рух, простір і час як основні атрибути буття.
13. Феноменологічний поворот у філософській онтології. Е. Гусерль.
14. «Реалістичний» і «конструктивістський» підходи у сучасній онтології.
15. Поняття «спів-буття» та його світоглядний сенс.
16. Суспільна свідомість як «символічний вимір» суспільного буття.
17. Філософський сенс політичної ідеології.
18. Моральний аспект політики: класичні та сучасні підходи.
19. «Етика ненасильства» та її політичний сенс.
20. Максими сучасної політичної етики.
21. Політика і мистецтво великих форм.
22. Політика і масова культура.
23. Сутність та специфіка політичного часу.
24. Сутність та специфіка політичного простору.
25. Політичний дискурс як фактор політичної мобілізації суспільства.
26. Поняття діалектики та її витoki.
27. «Масвітка» Сократа як виток діалектики.
28. Доля Сократа як перший приклад політичного дисидентства.
29. Стихійна діалектика Геракліта.
30. Діалектична методологія Гегеля та її світоглядний сенс.
31. Три закони діалектики: ідеалістична інтерпретація.
32. Матеріалістична діалектика К. Маркса та її світоглядний сенс.
33. Формаційний та класовий підхід К. Маркса до суспільної діалектики.
34. Теорія соціалістичної революції В. Леніна. Поняття класичних і некласичних революцій.
35. «Червоне століття» М. Поповича та світоглядний сенс твору.
36. Сучасні концепції політичних революцій.
37. Синергетична концепція розвитку та її значення для розуміння політичної динаміки.
38. Концепція «відкритого суспільства» та «соціальної інженерії» К. Поппера.
39. Концепції переоцінки цінностей в елліністичній філософії: епікуреїзм, кінізм, стоїцизм.
40. Діоген Синопський як уособлення кінізму.
41. Поняття герменевтики. Герменевтичний аспект політичної аксіології.
42. Концепція «реальної політики» як антитеза ідеологізації політики.
43. «Політична тварина» (Аристотель) як діалектичне поєднання індивідуального і колективного.
44. Вчення про «сродну працю» Г. Сковороди.
45. Політична само ідентифікація людини та її сучасна специфіка. Поняття «анонімної влади» Е. Фромма.
46. Конформізм як соціально-політичне явище. Поняття «втечі від свободи» Е. Фромма.

47. «Ідентичність» Ф. Фукуяма та її світоглядний сенс.
48. Філософія екзистенціалізму та її витоки.
49. Екзистенціальні засади політичного вибору. Світоглядне значення роману «Чума» А. Камю.
50. Поняття політичного процесу. Сучасні пошуки суб'єкта політичного процесу.
51. Концепція свободи як усвідомленої необхідності у стоїцизмі.
52. Марк Аврелій як приклад філософа-стоїка на імператорському троні.
53. Концепція «морального імперативу» І. Канта як уособлення просвітницького гуманізму.
54. Ніцшеанська концепція «надлюдини» та її світоглядний сенс.
55. Волюнтаризм А. Шопенгауера та його світоглядний сенс.
56. Проблема свободи у східній філософській традиції. Поняття «дао» і «де».
57. Витоки лібералізму у філософії Дж. Локка.
58. Есе «Про свободу» Дж. Ст. Мілля як одна із засад сучасного лібералізму.
59. Проблема негативного і позитивного розуміння свободи І. Берлінім.
60. Поняття, різновиди та сучасні виклики політичній демократії.
61. Концепція «правової держави» та її критика Ж. Ранс'єром.
62. «Парадокс демократії» Д. Родрика та світоглядний сенс твору.
63. Філософські засади постмодерну. «Логіка сенсу» Ж. Дельоза.
64. Філософські підходи до визначення політичного майбутнього.
65. Вчення про ноосферу В. І. Вернадського та його світоглядний сенс.
66. «Екологічний фундаменталізм» і концепція «кордонів зростання» Римського клубу (А. Печчеї).
67. Концепція «транс гуманізму» та її світоглядний сенс.
68. Футурологічні ідеї в книзі «21 урок для 21 століття» Ю. Н. Харарі.
69. Поняття «світ-система» І. Валлерстайна та світ-системна методологія аналізу політичного майбутнього.
70. Концепція світ-системної динаміки та світових центрів накопичення капіталу Дж. Аррігі.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

Поточний та періодичний контроль							Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	40	100
5	5	15 Модульний контроль № 1	5	5	5	20 Модульний контроль № 2	іспит	

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	

13. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 1) Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія». URL : <https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/spetsialnosti-ta-spetsializatsii>
- 2) Силабус навчальної дисципліни «Філософія». URL : <https://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/spetsialnosti-ta-spetsializatsii>

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. Мала академія Наук України, 2017. 238 с.
- Філософія : підручник : для студентів вищ. навч. закл. (за ред. Л. В. Губерського). – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків : Фоліо, 2018. 620с.
- Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. Київ: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 533 с.

Додаткова

- Badiou A. What is Philosophy? N.Y.: ATROPOS PRESS. 2010**
- Heidegger M. Phänomenologische interpretationen zu Aristoteles: Einführung in die Phänomenologische Forschung. Teil II: Was ist Philosophie? / Gesamtausgabe, Bd.29-30. 1985. S. 11-78. [Phenomenological interpretations of Aristotle: Initiation into phenomenological research. Translated by R. Rojcewicz. Indiana University Press, 2001]
- Livingston P., Cutrofello A. The problems of contemporary philosophy: a critical guide for the unaffiliated. Polity Press, 2015
- The Speculative Turn: Continental Materialism and Realism. Ed. Levi Bryant, Nick Srnicek and Graham Harman. Melbourne: RE.PRESS, 2011.
- Волковський В. Ідея суспільності: політична філософія в Україні XIX століття. Київ : Академперіодика, 2017. 264 с.
- Лютый Т. Пригоди філософських ідей Західного світу. К. : Темпора, 2019. 384 с.
- Огаренко Є. С. Парадокс «легальності-нелегальності партизана та його значення для розуміння військових конфліктів у сучасній світ-системі». *Inter Polis. Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. Вип. 37. С. 87 – 96.
- Огаренко Є. С. Філософія війни як актуальна світоглядна проблема. *Inter Polis. Міжнародні та політичні дослідження*. 2024. Вип. 38.
- Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи. Підручник у 2-х томах. За загальною ред. Хоми Н. М. Т. 1. Методологічний підхід Львів: «Новий світ - 2000», 2016. 516 с.
- Попович М. Бути людиною. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 223 с.
- Соціокультурні чинники трансформації політичної реальності у XXI столітті : монографія / [ред. кол. : В. В. Попков (наук. керівн.), Є. С. Огаренко, Н. Є. Степанова, О.Ю. Хорошилов]. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2020. 296 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Пер. з англ. К. : Наш Формат, 2020. 192 с.
- Харарі Ю. Н. 21 урок для 21 століття. К.: Bookchef, 2022. 416 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- Баумейстер А. Ідея модерну і традиція Заходу https://risu.ua/andriy-baumeyster-ideya-modernu-i-tradicija-zahodu_n42885
- Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України: <https://filosof.com.ua/>
- Френсіс Фукуяма про українську демократію і помилкові очікування <https://www.radiosvoboda.org/a/fukuyama-ukrayina-reformy-democratiya/31085269.html>